

Op de Hondsrug is het feest voor de bloemetjes en de bijtjes

Menno's tuin in het Groningse Onnen moet een thuis voor inheemse bloemen en planten, wilde bijen en andere insecten worden. Beeld Reyer Boxem

Bermen en akkerranden als groene infrastructuur tussen natuursnippen, zo wordt de biodiversiteit rondom de Hondsrug bij Haren geholpen. Het liefst met inheemse vegetatie, want dat is het beste voor wilde bijen en andere insecten.

Sebastiaan Grosscurt 29 september 2021, 11:15

Verscholen tussen de hoge graanvelden en glooiende weides van het Groningse Onnen ligt een oase in ontwikkeling. “Menno's tuintje is alleen voor de mensen die opletten”, zegt Ingeborg Nanninga. Ze wijst in de richting van de mulle zandweg die achter de haag van de tuin ligt: “Het Pieterpad loopt hier vlak langs. Wandelaars gaan met hun neus in het boekje zo naar rechts, terwijl ons tuintje linksaf is.”

Een van de mensen die wel oplette was Amanda le Grand. Als bewoner van Onnen wandelt ze vaak in het Hondsruggebied. Dit landelijk gebied rondom Haren is sterk gevormd door de zandruggen, een overblijfsel van de voorlaatste ijstijd, en de nattere laagtes ertussen. Het is het enige Unesco-geopark van Nederland, omdat de natuurlijke historie zo zichtbaar is.

Biodiversiteit

Wereldwijd dreigen een miljoen soorten te verdwijnen. De biodiversiteitstop in de Chinese stad Kunming moet komend voorjaar de weg wijzen naar herstel. In Nederland is de stand van zaken dramatisch, maar er is ook hoop. Trouw gaat in de twaalf provincies op zoek naar hoe het beter kan. Vandaag: Groningen.

Beeld Brechtje Rood, Trouw

Niet alleen de historie, maar ook de sukkelende biodiversiteit was voor Le Grand goed te zien. Dat het met de soortenrijkdom in het gebied niet goed gesteld was, weet ze aan het gebrek aan groene verbindingen. Al een tijdje liep ze rond met ideeën om de biodiversiteit op de Hondsrug een handje te helpen. “Mijn hele werkende leven was ik actief in de publieke gezondheid. Ik ben van huis uit bioloog en toen mijn vroegpensioen begon wilde ik iets zinnigs gaan doen.”

Le Grand wilde aan de slag met een ecologisch netwerk: bermen en akkerranden als de groene infrastructuur tussen natuursnippen te midden van agrarisch gebied. Voor inheemse planten, wilde bijen en al het andere wat die verbinding nodig heeft. Toen ze met deze gedachte het poortje van Menno's tuintje opendeed, besloot ze Menno bij dit idee te betrekken.

Het tuintje bleek niet van Menno te zijn, maar van Ingeborg Nanninga en Rinke Hoekstra. Een aantal jaar geleden kochten zij het verwilderde strookje land van de erfenis van Nanninga's vader en vernoemde het naar hem: Menno. De vorige eigenaar had de ridderzuring en brandnetels op het perceeltje welig laten tieren. De enige plek waar deze woekerplanten niet groeiden was op het meanderende olifantenpaadje dat wandelaars hadden uitgesleten om van het ene wandelpad naar het andere te komen. Nanninga en Hoekstra wilden hun nieuwe stuk grond

al onder handen nemen, dus Le Grands ideeën vielen in goede aarde: Menno's tuintje zou een van de eerste groene verbindingen van de Hondsrug worden.

Schrale zandgrond

Vanuit de biodiversiteitswerkgroep van Stichting Landelijk Gebied Haren, waarbij Le Grand samen met Fred Hemmes en Tinus Jeurig is aangesloten, gingen ze aan de slag. Menno's tuin moest een thuis voor inheemse bloemen en planten en een idylle voor wilde bijen en andere insecten worden. Het olifantenpaadje en de open toegang voor wandelaars bleven, want eigenaar Hoekstra heeft “een pesthekel aan ‘verboden toegang’-bordjes”. Ze plagden de bovenste bodemlaag af, om zo ridderzuring en brandnetels de kans om terug te groeien te ontnemen en de originele schrale zandgrond weer boven te krijgen.

Rinke Hoekstra maait met een zeis het lange gras. Beeld Reyer Boxem

Hemmes: “Daarna moest het gebied worden ingezaaid. Er zijn mensen die een pretpakket kopen en bloemen zaaien, maar dat zijn soorten die hier helemaal niet horen. Het is complex om het goed te doen voor wilde vlinders en bijen.” En dus zaaide het team een speciaal Hondsrug-zadenmengsel van lokale zadenkwekerij Cruydt-Hoeck in. Na een jaar stonden de zandblauwtjes, hazenpootjes, gele morgensterren en andere soorten in volle bloei.

Trots loopt Hoekstra langs het kruidenveld naar de aangeplante haag: “Vooral meidoorn, maar ook sleedoorn, pruim, tamme kastanje, berk. Allemaal inheemse soorten. Meidoorn is heel geschikt, oernederlands en goed voor de biodiversiteit. Het trekt veel insecten aan.” Hemmes is het hier roerend mee eens: “Ik ben hovenier van beroep en weet dat je niet alleen maar van die klimaatbomen moet neerzetten. Het gaat niet alleen om CO₂, we moeten er ook op letten dat de bomen inheems zijn, liefst regionaal. Op een Amerikaanse eik zitten bijvoorbeeld maar 30 andere soorten – denk aan insecten en korstmossen –,

terwijl dit bij een inheemse eik wel 320 zijn.” Het is duidelijk dat de werkgroep goed nadenkt over kleinste facetten van hun plan. Ook uit de cursussen die de werkgroep bij Floron en de Vlinderstichting volgt, blijkt dat ze beslagen ten ijs komen. “We zijn wel een clubje dat zich verdiept.”

‘Maai mij niet’

Vanuit die verdieping zoeken ze vervolgens naar de verbreding: uitbreiding van het groene netwerk. Talloze bermen zijn door het team en enthousiaste betrokkenen ingezaaid met inheemse zaden. ‘Maai mij niet’-bordjes zorgen ervoor dat de bermen pas aan het eind van de zomer gemaaid worden. Een succesvol initiatief, in samenwerking met de gemeente, maar toch houdt Le Grand een dubbel gevoel over aan hun inzet voor diverse bermen. “Het is veel werk en soms groeit het me boven het hoofd. Het is uiteindelijk de gemeente die gewoon aan ecologisch bermbeheer moet doen.”

Meer energie krijgt ze van de samenwerking met boeren. Na Menno’s tuintje, mocht de werkgroep ook het land van een biodynamische boer onder handen nemen. Ze zorgden voor stroken met inheemse vegetatie, die pas aan het eind van het seizoen gemaaid worden. Le Grand: “Dit is natuurlijk een makkelijke samenwerking, omdat die boer al veel met natuurbeheer bezig is. Het liefst wil ik ook andere boeren bereiken. Je hebt dan veel uit te leggen. Ze zijn diep geraakt als ze horen dat ze het niet goed doen. Ook zijn ze bang voor planten die hun dieren ziek maken. Ik ben nog op zoek naar een kruidenmengsel dat goed is voor koeien, zodat we een win-win-situatie krijgen.”

Ingeborg Nanninga loopt met haar hond door Menno’s tuintje. Beeld Reyer Boxem

Aan het begin van de transformatie van Menno’s tuintje is juist die samenwerking essentieel gebleken. Na de aanleg van de meidoornhaag en de inzaaiing van de vegetatie brak een droge zomer aan. Een kraan voor bewatering was niet om de hoek, maar de buurman schoot te hulp. Naast het tuintje ligt zijn

vennetje, omgeven door een dicht berkenbosje, waar Nanninga en Hoekstra water uit mochten pompen. Om het vennetje te laten zien moet Hoekstra over grote klompen veenmos stappen: “Je zakte zo diep weg in het veen, dat je eigenlijk zonder kleren erin moest. Ik moest helemaal naar het midden, want alleen daar kon ik de waterpomp goed neerzetten. We pompten het water in een ton, wat we vervolgens weer naar de planten pompten. Zonder dat water had het er nu niet zo bij gestaan.”

Stinzenplant

Op de terugweg wijst Hoekstra op een buis onder een hoop takken en bladeren: intussen heeft Menno's tuintje een eigen waterput. “Dat is toch iets handiger dan het water uit het vennetje”. Plotseling roept Nanninga: “Helemaal vergeten, ik heb appeltaart gemaakt!” In de zon met een stuk appeltaart staat het gezelschap niet veel later tevreden op te sommen wat het tuintje allemaal aantrekt.

“Geelgors, boompieper, gekraagde roodstaart, boomleeuwerik, roodborsttapuit, maar ook bijvoorbeeld reeën”, zegt Hoekstra die intussen met een grote zeis het lange gras maait. “Ik had niet ver van hier zelfs een das op de cameraval”, voegt Le Grand toe. Nanninga: “Mijn zoon heeft kasten voor kolonies wilde bijen geplaatst.” Het lijkt te veel om op te noemen. De libellen en waterjuffers die op de achtergrond met de heldere stralen nazomerzon spelen worden bijna overgeslagen. “Oh, en vergeet de bosgeelster niet”, zegt Le Grand net voordat iedereen weer huiswaarts wil gaan.

Alsof de werkgroep nog niet genoeg hooi op z'n vork heeft genomen, vertellen de leden tussen neus en lippen door dat ze met ‘Maai me niet’-paaltjes en flyers hun buurtgenoten bewust maken van een stinzenplant die bijna alleen nog maar rondom de Hondsrug voorkomt. Het enthousiasme over de voor hen iconische plant typeert de passie en doordachtheid waarmee de groep zich inzet voor de inheemse biodiversiteit van de Hondsrug.